

Ejer- og generationsskifte

ÆGTEFÆLLELOVENS MULIGHEDER OG FORSKELLE SET I FORHOLD TIL RETSVIRK- NINGSLOVEN

ÆGTEFÆLLELOVENS MULIGHEDER
OG FORSKELLE SET I FORHOLD TIL
RETSVIRKNINGSLOVEN
er udarbejdet i projekt "Giv stafetten
videre til nye kræfter i dansk land-
brug", der er finansieret af Promilleaf-
giftsfonden for landbruget.

SEGES
Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Agro Food Park 15
8000 Aarhus N

Kontakt
Malene Dall Hardt Hansen,
MDHH@seges.dk
+45 8740 6637

Indhold

1. Lov om ægtefællers økonomiske forholds betydning for landmænds ejer- og generationsskifte.....	2
2. Forskelle af betydning for et ejer- og generationsskifte set i forhold til retsvirkningsloven	2
2.1 Gaver	2
2.2 Omstødelse af gaver.....	4
2.2.1 Gaver givet til sin ægtefælle.....	4
2.3 Samtykkekrav ved salg af fast ejendom	6
2.3.1 Familiens helårsbolig.....	6
2.3.2 Fast ejendom som anvendes til erhvervsvirksomhed af den anden	7
2.4 Aftaler om særeje.....	7
2.4.1 Sumsæreje	7
2.4.2 Sumdeling.....	9
2.5 Sammenblanding af delingsformue og særeje	11
2.6 Gæld	12
Kilder:	15

1. Lov om ægtefællers økonomiske forholds betydning for landmænds ejer- og generationsskifte

Den 1. januar 2018 trådte lov om ægtefællers økonomiske forhold (ÆFL) i kraft. Loven erstatter den tidligere lov om ægteskabets retsvirkning, som i sin grundform går tilbage til 1925. Mange ting har ændret sig siden da. Dengang var hustruen ofte hjemmegående og uden formue. Det var manden, der havde formuen og manden der forsørgede familien. I dag er tiden en anden. Ægteskabet er ikke længere en nødvendig vej til forsørgelse, og ægteskabet er ikke mere "helligt", end at man kan løsrive sig via få klik på nettet.

Siden retsvirkningslovens indførelse har der kun været få ændringer. Der har derfor været et stort behov for at tilpasse reglerne, så de i højere grad afspejler den tid vi lever i, i dag. I den forbindelse har det f.eks. været diskuteret, om den legale formueordning skulle ændres, således reglerne tog højde for det faktum, at skilsmisseraten er højest de første 5 år af ægteskabets levetid. Resultatet blev imidlertid, at man valgte at fastholde formuefællesskabet som den legale formueordning, da man vurderede, at formuefællesskabet var så dybt forankret i dansk ret, at dette fortsat skulle være den legale formueordning.

Til trods for at ægtefælleloven ikke ændre den legale formueordning, indeholder ægtefælleloven en række markante ændringer. Som det vil blive gennemgået i det følgende, er det f.eks. ikke længere et krav, at gaver mellem ægtefæller skal gives via ægtepagt, ligesom aftalefriheden er blevet væsentligt udvidet. Dette muliggør at ægtefællerne i langt højere grad kan indgå individualiserede og skræddersyede formuedelingsaftaler.

2. Forskelle af betydning for et ejer- og generationsskifte set i forhold til retsvirkningsloven

Med den nye ægtefællelov indføres en række nye muligheder, og der er i grove træk ikke noget som man kunne før, som man ikke kan nu. Har man således allerede oprettet en ægtepagt – og er man tilfreds med indholdet heraf – behøver man ikke at ændre den, blot fordi der er kommet en ny ægtefællelov.

2.1 Gaver

Med den nye ægtefællelov stilles der ikke længere krav om, at gaver skal gives via ægtepagt. Ægtefæller kan således frit overdrage gaver til hinanden uden ægtepagt, uanset om der er tale om en sædvanlig gave, som ikke står i misforhold til gavegiverens kår eller en gave af mere ekstraordinær karakter.

En ægtefælle vil således kunne overdrage sin faste ejendom til sin ægtefælle uden at oprette en gaveægtepagt. Ved overdragelse af fast ejendom, vil ægtefællerne dog fortsat skulle registrere ejerskiftet i tingbogen. Dette kan ske ved at der oprettes en gaveoverdragelsesaftale, som lyses på ejendommen. Sker dette ikke, vil ægtefællerne have overordentligt svært ved – hvis bevisbyrden overhoved lader sig løfte i praksis – at komme igennem med en påstand om, at de faktiske forhold er anderledes end de registrerede.

Generelt vil det i det hele taget være anbefalelsesværdigt i forbindelse med en gaveoverdragelse at oprette et gavebrev, som fastsætter hvilken disposition af gavemæssig art der er foregået mellem ægtefællerne, og hvornår dispositionen har fundet sted. På den måde minimeres risikoen for efterfølgende tvistsspørgsmål mellem ægtefællerne og deres kreditorer.

Som det fremgår af ovenstående, nyder en ægtefælles kreditorer således fortsat en vis beskyttelse, men ved at ophæve formkravet om, at en gave skal gives via ægtepagt for at være gyldig, fratages kreditor muligheden for, på et hvilket som helst tidspunkt, at påberåbe sig overdragelsens ugyldighed som følge af manglende ægtepagt. Retstilstanden er herved forbedret for ægtefællerne, idet en formel mangel ikke længere kan danne grundlag for omstødelse.

Med ophævelsen af ægtepagtskravet ved gaver er også bestemmelsen i retsvirkningslovens § 31 vedrørende ægtefællers mulighed for at overdrage op til halvdelen af ægtefællens årsoverskud til den anden ægtefælle uden ægtepagt ophævet.

Dette betyder, at en ægtefælle ikke længere er begrænset til at give op til halvdelen af en virksomheds overskud i gave til den anden ægtefælle uden ægtepagt, ligesom overdragelsen ikke længere er betinget af, at ægtefællens kreditorer har modtaget et underskrevet dokument, hvor virksomhedens overskud er angivet. Overdragelsen vil være gyldig inter partes og i forhold til ægtefællens kreditorer uden ægtepagt. Overdrager ægtefællen imidlertid et beløb af en sådan værdi, at dispositionen står i misforhold til ægtefællens økonomiske forhold, vil ægtefællens kreditorer dog have mulighed for at omstøde dispositionen. Se mere herom i afsnit 2.2.1.

Det følger af ÆFL § 81, at ophævelsen af ægtepagtskravet også har virkning for gaver givet før lovens ikrafttræden. Er en gave givet uden ægtepagt, på et tidspunkt hvor ægtepagt var påkrævet, vil gaven anses for gyldigt givet ved lovens ikrafttræden, det vil sige fra den 1. januar 2018. Ovenstående gælder dog ikke, hvis der allerede på dette tidspunkt er nedlagt påstand om gavens ugyldighed.

Ønsker ægtefællerne, at en gave skal tilhøre modtagerægtefællen som særeje, skal ægtefællerne fortsat oprette ægtepagt, idet aftaler om særeje kræver ægtepagt. Ægtepagtskravet er i en sådan situation derfor ikke knyttet til selve gavedispositionen, men til særejebestemmelsen.

Det er fortsat ikke muligt at indgå aftale om, at alt, hvad den ene ægtefælle fremtidigt erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle. Bestemmelsen er videreført i ægtefælleloven netop for at sikre, at en insolvent ægtefælle ikke med succes kan bringe sine aktiver i kreditor ly hos den anden ægtefælle.

Der er derimod som udgangspunkt ikke noget forkert i, at en solvent ægtefælle for at sikre den anden ægtefælle og familiens hjem, overdrager sin faste ejendom til den anden ægtefælle, inden ægtefællen for eksempel begynder selvstændig virksomhed med risiko for at pådrage sig gæld. I en sådan situation har ægtefællens kommende kreditorer nemlig ved deres kreditvurdering mulighed for at tage højde for, at ægtefællen ikke længere ejer ejendommen, og de kommende kreditorer kan således indrette deres kreditgivning herefter.

2.2 Omstødelse af gaver

2.2.1 GAVER GIVET TIL SIN ÆGTEFÆLLE

Reglerne om omstødelse af gaver mellem ægtefæller er ikke videreført i lov om ægtefællers økonomiske forhold. Ønsker en kreditor at påberåbe sig omstødelse, er vedkommende således henvist til at søge gaven omstødt efter konkursloven. Det betyder samtidig, at en ægtefælle skal erklæres konkurs, før omstødelse kan komme på tale.

Efter konkurslovens § 64, kan gaver, som er fuldbyrdet senere end seks måneder før fristdagen fordres omstødt. Gaver, fuldbyrdet tidligere, men senere end et år før fristdagen, kan fordres omstødt, medmindre det godtgøres, at skyldneren hverken var eller ved fuldbyrdelsen blev insolvent. For gaver til skyldnerens nærtstående gælder samme regel, hvis gaven er fuldbyrdet senere end to år før fristdagen. Undtaget fra omstødelse er lejlighedsgaver og lignende gaver, som ikke står i misforhold til skyldnerens kår.

Som konkurslovens regler har været udformet jf. ovenstående, har en gave givet mere end to år tilbage i tid ikke kunne omstødes. Dette har ført til, at mange ægtefæller – i de situationer, hvor de frygtede at blive mødt med krav, som de ikke kunne betale – overførte aktiver fra den ene til den anden i håbet om, at der gik mere end to år før kravet blev fastslået endeligt ved dom. Gik der mere end to år, ville kreditor nemlig ikke kunne gøre omstødelse gældende, og ægtefællerne ville være lykkedes med at bringe aktiverne i kreditor ly.

For at minimere denne risiko, hvor en ægtefælle succesfuldt overfører aktiver til den anden ægtefælle og herved bringe aktiverne i kreditor ly, har man valgt at udvide konkurslovens § 64 i to henseender.

Man har valgt at det ikke alene skal være en betingelse for at afværge omstødelse, at ægtefællen hverken var eller blev insolvent. Ægtefællen skal også utvivlsomt beholde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Herudover har man valgt, at indføre en tidsbegrænset omstødelsesadgang for gaver givet til nærtstående.

Udvidelsen af konkurslovens § 64 betyder, at der stilles strengere krav til ægtefællen og dennes bevisførelse. Det vil efter de nye regler ikke være tilstrækkeligt til at afværge omstødelse, at ægtefællen sandsynliggør, at ægtefællen fortsat var solvent. Ægtefællen skal nu også kunne sandsynliggøre, at skyldnerægtefællen utvivlsomt havde tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. I solvensvurderingen ligger således nu både en vurdering af likviditet og sufficiens.

Særligt i forhold til den tidsbegrænsede omstødelsesadgang, som vedrører gaver til ægtefællens nærtstående, som stod i åbenbart misforhold til gavegiverens økonomiske forhold, vil ægtefællens evne til at føre det fornødne bevis for sufficiens blive afgørende. Fordi hvordan beviser man, at man beholdt tilstrækkeligt, og hvor meget bør man tage højde for i en sådan vurdering?

Det må foreligge klart, at der i denne vurdering skal tages højde for de forhold, hvor ægtefællen allerede har forpligtet sig, samt de løbende faste forpligtelser, som ægtefællen har. Der vil også skulle tages højde for omtvistede eller betingede krav jf. nedenfor, men helt uforudsete udgifter, som ægtefællen ikke burde kunne påregne, og som ikke er ægtefællen bekendt på tidspunktet for

gavens overdragelse bør der ikke skulle tages højde for. Det kan diskuteres, om der i sufficiensvurderingen ligger, at der skal være luft til afholdelse af eventuelle mindre uforudsete udgifter, hvis svaret er ja, bliver næste spørgsmål, hvor meget råderum der i givet fald skal være.

Ovenstående lader sig ikke besvare på nuværende tidspunkt, men det bliver spændende at følge bestemmelsens udvikling gennem prøvelser for domstolene.

Det skal bemærkes, at den tidsubegrænset omstødelsesadgang kun aktiveres, hvis gaven står i åbenbart misforhold til skyldnerens økonomiske forhold. Det følger af forarbejderne, at reglen skal finde anvendelse på gaver af usædvanlig værdi, og der er i den forbindelse specifikt nævnt fast ejendom.

Generelt kan det videre siges, at den tidsubegrænsede omstødelsesadgang beror på en samlet vurdering, hvor både gavens værdi i forhold til formuens størrelse, samt gavens i sig selv meget store værdi tages i betragtning. Vurderingen skal foretages på tidspunktet, hvor gaven bliver givet hvilket vil sige, at jo længere tid der går fra gaven bliver givet og til, at kreditor gør omstødelse gældende, desto større sandsynlighed er der for, at ægtefællen faktisk beholdt tilstrækkeligt til at dække sine forpligtelser. Er der f.eks. gået 15 år siden ægtefællen overdrog sin faste ejendom til sin ægtefælle, taler tiden gang i sig selv for, at ægtefællen hverken var eller ved dispositionen blev insolvent, og at ægtefællen utvivlsomt beholdt tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser. Endelig fremgår det af forarbejderne, at ægtefællens gode tro omkring skyldnerægtefællens insolvens ikke har betydning for omstødelsesadgangen.

Der skelnes ikke mellem ægtefæller og andre nærtstående, idet dette vil kunne medføre en uensigtsmæssig forskel på overdragelser mellem gifte og ugifte samlevende. Bestemmelsen gælder således også, når der er tale om overførsler til børn eller andre nærtstående, hvilket i høj grad får betydning for generationsskifter i landbruget, da disse ofte skiftes inden for den nære familiekreds. Det er derfor vigtigt – særligt hvis overdrageren er nødlidende – at virksomheden, den faste ejendom mf. ikke overdrages til en så favorabel pris, at den tidsubegrænsede omstødelsesadgang aktiveres. Og det bør i alle tilfælde anbefales, at der sikres den fornødne dokumentation for overdragerens solvens på overdragelsestidspunktet, da det vil bero på en konkret vurdering, om gavedispositionen har aktiveret den tidsubegrænsede omstødelsesadgang. Dette kan f.eks. ske ved at gemme regnskaber for det givne år, samt anden relevant dokumentation, som belyser overdragerens økonomiske situation.

Som noget nyt er det indført, at også omtvistede eller betingede krav anses for en forpligtelse, hvis kravet senere fastslås endeligt over for skyldneren. Ændringen skal ses i lyset af den ovenfor beskrevet ægtefællefinte, idet det førhen var tvivlsomt, om et omtvistet krav indgik i solvensvurderingen. Ved direkte at indføre i loven, at omtvistede eller betingede krav er en forpligtelse, elimineres ægtefællefinten fuldt ud, idet ægtefællen nu skal indkalkulere et omtvistet krav i vurderingen af, om han beholder tilstrækkeligt til at dække sine forpligtelser. Det forhold at en retssag vedrørende et omtvistet krav trækker ud, kan således ikke længere komme ægtefællen til gode, idet ægtefællen skal beholde tilstrækkeligt til at kunne betale et sådant krav, hvis det ender med, at ægtefællen bliver dømt til at betale.

Betingelsen om, at omtvistede eller betingede krav senere skal fastslås endeligt over for skyldneren for at blive anset for en forpligtelse, indebærer, at kravet enten skal fastslås ved en afgørelse over for skyldneren personligt eller ved skyldnerens personlige erkendelse.

Det vil ikke være tilstrækkeligt, at kravet anerkendes af skyldnerens konkursbo, idet konkursboet i sagens natur altid vil kunne se en fordel i at anerkende kravet for derved at kunne gøre omstødelse gældende.

Såfremt skyldneren – mens sagen verserer – måtte blive erklæret konkurs på baggrund af et andet krav, opstår spørgsmålet, om konkursboet ved sin passivitet efter konkurslovens § 141, stk. 1, vil medvirke til, at betingelserne opfyldes gennem en udeblivelsesdom.

Svaret er formentligt nej, idet det af forarbejderne fremgår, at det bør være en betingelse, at kravet fastslås over for skyldneren personligt, eventuelt sammen med boet. Dette betyder, at sagen om det omstridte krav skal videreføres mod skyldneren.

Ofte vil skyldneren dog ikke have midler til at videreføre sagen om det omstridte krav, hvorfor der vil blive afsagt udeblivelsesdom vedrørende kravet, medmindre den begunstigede for egen regning sørger for at varetage skyldnerens interesser under sagen.

Er skyldneren en juridisk person, er det ikke muligt at få dom over skyldneren personligt. I disse tilfælde må det derfor efter konkursrådets opfattelse være tilstrækkeligt, at det omstridte krav erkendes af konkursboet, der efter konkursen har overtaget ledelsen af selskabet.

Endelig er det indført i loven, at løbende, større betalinger kan omstødes i samme omfang som gaver, medmindre der er tale om understøttelse, der ikke står i misforhold til skyldnerens økonomiske forhold. Et argument om, at der ikke er tale om en gave, men en løbende ydelse, kan således heller ikke længere løfte ægtefællen ud af omstødesreglerne. Det eneste der kan afværge omstødelse er, at ægtefællen til hver en tid kan bevise, at ægtefællen var solvent på overdragelsestidspunktet og utvivlsomt beholdt tilstrækkeligt til at dække sine forpligtelser.

2.3 Samtykkekrav ved salg af fast ejendom

2.3.1 FAMILIENS HELÅRSBOLIG

Samtykkekravet ved salg af fast ejendom er opretholdt. Samtykkekravet er dog blevet koncentreret til kun at vedrøre familiens helårsbolig samt boliger, som er bestemt til at tjene til familiens helårsbolig.

Formuleringen *bestemt til at tjene til familiens helårsbolig* indebærer, at det er uden betydning, om familien aktuelt bebor boligen. En bolig under opførelse eller en bolig som familien endnu ikke er flyttet ind i vil således også være omfattet af beskyttelsen. Det samme vil være tilfældet, hvis familiens bolig midlertidigt er udlejet, forudsat at familien har til hensigt at vende tilbage til boligen. En familie kan således godt have flere boliger, som er omfattet af samtykkekravet.

I forbindelse med et ejer- og generationsskifte bør ejerægtefællen således være opmærksom på at samtykkekravet er udvidet, således det ikke alene er den ejendom, som familien rent faktisk bor i,

der er underlagt samtykkekrav, men også den ejendom, som er bestemt til at tjene til familiens bolig.

Samtykkekravet omfatter fortsat kun de boliger, som helt eller delvist er delingsformue. En bolig som tilhører ægtefællen som fuldstændigt særeje kan således sælges, pantsættes, udlejes eller bortforpagtes uden den anden ægtefælles samtykke.

Får ejerægtefællen ikke indhentet samtykke fra sin ægtefælle i en situation, hvor samtykke er påkrævet, vil dispositionen kunne omstødes ved dom. Tidligere lå bevisbyrden hos den ægtefælle, der krævede dispositionen omstødt, og det var således denne ægtefælle der skulle bevise, at medkontrahenten havde været i ond tro om ejerægtefællens råderet ved handlens indgåelse. I den nye ægtefællelov er bevisbyrden vendt om, således det nu er tredjemand, der skal bevise, at han var i god tro med hensyn til ejerægtefællens ret til at råde over ejendommen. Ændringen medfører, at det er langt lettere og mindre byrdefuldt for en ægtefælle, at påberåbe og komme igennem med et krav om omstødelse, da bevisbyrden ikke længere ligger hos ægtefællen.

2.3.2 FAST EJENDOM SOM ANVENDES TIL ERHVERVSVIRKSOMHED AF DEN ANDEN

Driver den ene ægtefælle erhvervsvirksomhed fra en ejendom som ejes af den anden ægtefælle, har salg, pantsætning og udlejning af denne ejendom førhen været betinget af et samtykke fra den ægtefælle, hvis virksomhed var knyttet til ejendommen.

Retsvirkningsudvalget har fundet, at ovennævnte konstruktion, hvor den ene ægtefælle driver virksomhed fra den anden ægtefælles ejendom i det store og hele er et lejeforhold, og at lejelovens regler kan beskytte ægtefællen i lige så høj grad som retsvirkningsloven kan. Man har derfor valgt at fjerne bestemmelsen, og alene lade forholdet regulere af lejeloven.

Retstilstanden er således nu, at en ægtefælle som driver virksomhed fra den anden ægtefælles ejendom ikke længere er særligt beskyttet i ægtefælleloven.

En ægtefælle som driver virksomhed fra den anden ægtefælles ejendom bør derfor sikre sig og sin virksomhed ved at skrive lejekontrakt med ejerægtefællen. Gør ægtefællen ikke det, vil ægtefællen ikke have mulighed for at modsætte sig et salg af ejendommen med henvisning til, at salget er sket uden dennes samtykke.

2.4 Aftaler om særeje

Aftalemulighederne om særeje er med ægtefælleloven blevet udvidet, og det er nu muligt at indgå aftale om sumsæreje og sumdeling. Dette skaber en øget aftalefrihed med grobund for mere individualiserede og skræddersyede formuedelingsaftaler.

2.4.1 SUMSÆREJE

Med ægtefælleloven er det nu blevet muligt at indgå aftale om sumsæreje.

Sumsæreje betyder, at særejet kan begrænses til et bestemt beløb af ægtefællens formue (abstrakt sumsæreje) eller et bestemt beløb af værdien af et eller flere bestemte aktiver (genstandsbestemt sumsæreje).

Ægtefæller kan f.eks. aftale at 300.000 kr. af friværdien i ejendom beliggende på adresse xx, matrikel nr. xx skal være den ene ægtefælles særeje. Ægtefællerne vil dog også kunne aftale, at de 300.000 kr. skal være ægtefællens særeje, uden at beløbet knyttes til et bestemt aktiv. Beløbet skal i en sådan situation blot knytte sig til ægtefællens egen formue.

Det er ikke muligt at indgå aftale om sumsæreje for ægtefællernes samlede formue eller for aktiver, som ægtefællerne ejer i sameje. Ejer ægtefællerne f.eks. en fast ejendom sammen, vil der ikke kunne indgås aftale om at de første 300.000 kr. af friværdien i ejendommen skal være den ene ægtefælles sumsæreje. Derimod kan det godt aftales, at der skal være sumsæreje på hver af ægtefællernes andel af ejendommen.

Ved det genstandsbestemte sumsæreje knytter særejet sig som sagt til et bestemt aktiv. Falder aktivet i værdi, vil særejet således også falde i værdi. Er der i ovennævnte eksempel f.eks. ikke nogen friværdi i ejendommen på boopgørelsetidspunktet, vil der ikke være noget særeje, som ægtefællen vil kunne holde uden for delingen.

Ønsker ægtefællerne ikke, at særejet skal kunne falde i værdi i forbindelse med en værdiforringelse af aktivet, kan ægtefællerne i stedet vælge det abstrakte sumsæreje, da særejesummen her kun henholder sig til ægtefællens formue på skiftet.

Særejesummen er således med det abstrakte sumsæreje bedre sikret sammenlignet med det genstandsbestemte sumsæreje. Med det abstrakte sumsæreje vil ægtefællen nemlig være berettiget til at udtage hele særejesummen så længe ægtefællens samlede formue som minimum har en værdi svarende til særejesummen. Først hvis ægtefællens samlede formue falder til under særejesummen, vil det abstrakte sumsæreje falde i værdi.

Det forhold, at sumsærejet ved det abstrakte sumsæreje alene er knyttet til ægtefællens formue gør, at ægtefællen kan forbruge og forbruge, og fortsat have ret til forlods at udtage sit sumsæreje, forudsat at ægtefællen fortsat har midler i sin bodel svarende til særejesummen. Dette betyder samtidig, at hvis ægtefællens bodel er lig med sumsærejet værdi, vil ægtefællen ikke have nogen delingsformue, at dele med sin ægtefælle. Men ægtefællen vil fortsat modtage boslods krav fra sin ægtefælle.

Det abstrakte sumsæreje kan anvendes til at lave skattefrie boer. Ved et skattefrit bo forstås, at boet ikke skal betale dødsboskat. Bundgrænsen for skattefrie boer er i 2018 på 2.839.100 kr. Har det samlede dødsbo således ikke værdier for mere end ca. 2,8 mio. kr., vil boet være skattefritaget på dødsboskiftet.

Det skattefrie bo opstår i den situation, hvor ægtefællerne har indgået aftale om, at 2,8 mio. kr. af ægtefællens formue skal være særeje. Vælger længstlevende ved førstaf dødes død at sidde i uskiftet bo for den del af førstaf dødes bo som indgår i formuefællesskabet, vil det alene være afdødes sumsæreje, som skal skiftes her og nu. Afdødes særeje udgør 2,8 mio. kr. jf. aftalen om sumsæreje, og særejeboet vil således være skattefritaget, da boet holder sig inden for den lovfastede bundgrænse.

Der stilles ikke krav om, at summen er til stede på tidspunktet for aftalens indgåelse. Det afgørende er om summen er til stede på tidspunktet for boopgørelsen.

En aftale om sumsæreje kan pristalsreguleres efter nettoprisindekset jf. lov om beregning af et nettoprisindeks således sumsærejet inflationssikres. Det er også muligt at indgå aftale om, at sumsærejet skal tidsbegrænses eller aftrappes over en bestemt periode. Ægtefællerne kan f.eks. aftale at sumsærejet skal bortfalde 15 år efter ægteskabets indgåelse, eller at sumsærejet skal aftrappes med 1/15 om året. Det kan derimod ikke aftales, at sumsærejet skal bortfalde hvis ægtefællerne f.eks. får børn, da ophævelsen i så fald knytter sig til en uvisse fremtidig begivenhed.

Ønsker ægtefællerne at sumsærejet skal være tidsbegrænset eller skal aftrappes over en bestemt periode skal dette fremgå af aftalen, og det skal fastsættes i aftalen, hvornår tidsbegrænsningen eller aftrapningen skal regnes fra.

Det almindelige surrogationsprincip er gældende for aftaler om sumsæreje. Er der f.eks. indgået aftale om et genstandsbestemt sumsæreje, og sælges aktivet, vil særejet blive relateret til det eller de aktiver, der træder i stedet for den oprindelige genstand.

Endelig skal det bemærkes, at hverken arvelader eller gave giver har mulighed for at indsætte bestemmelse om, at et aktiv skal være modtagerens sumsæreje. Denne mulighed er forbeholdt ægtefællerne.

Eventuelle ægtepagter om abstrakt sumsæreje som er oprette og tinglyst før den 1. januar 2018, hvor det ikke var muligt, at indgå aftale om abstrakt sumsæreje, vil være gyldig fra den 1. januar 2018.

2.4.2 SUMDELING

Ægtefælleloven åbner som nævnt også op for, at der kan indgås aftale om sumdeling.

Ved sumdeling forstås, at hele en ægtefælles formue med undtagelse af et bestemt beløb eller med undtagelse af et bestemt beløb af værdien af et eller flere aktiver skal være særeje.

Sumdeling kan kun angå ægtefællens egen formue og ikke ægtefællernes samlede formue eller f.eks. en ejendom, som ægtefællerne ejer i lige sameje. Derimod kan det godt aftales, at der skal være sumdeling på hver ægtefælles andel af et aktiv, de ejer i lige sameje.

Med abstrakt sumdeling kan man sikre sin ægtefælle et bestemt beløb i tilfælde af skilsmisse og død. Men abstrakt sumdeling må ikke forveksles med en forhånds aftale om kompensation i tilfælde af separation eller skilsmisse.

I U.2017.3409 kendte Højesteret en aftale om kompensation i en ægtepagt for ugyldig. Der var mellem parterne aftalt kombinationssæreje. I tilfælde af separation eller skilsmisse skulle hustruen dog kompenseres for sin indsats i mandens landbrug. Kompensationen skulle udgøre 2,5 % af den seneste ejendomsvurdering for hver år ud over de første 3 år. I forbindelse med parrets skilsmisse gjorde hustruen krav på den aftalte kompensation svarende til 1.016.938 kr. Højesteret kunne ikke

lægge til grund, at kompensationsbeløbet alene havde karakter af krav på betaling for udført arbejde, hvorefter Højesteret fandt kompensationsaftalen ugyldig, da aftalen ikke kunne rummes inden for retsvirkningslovens § 28, som udtømmende angav mulighederne for at afvige hovedreglen om formuefællesskab.

Der er ikke med den nye ægtefællelov åbnet op for, at det skal være muligt at indgå aftale om kompensationsærelse. Retstilstanden er derfor fortsat, at en sådan aftale ikke gyldigt kan indgås, da der ikke er hjemmel hertil i ÆFL § 12.

Ægtefællerne kan i stedet indgå aftale om abstrakt sumdeling. Ønsker ægtefællerne f.eks. at hustruen skal sikres et beløb på 200.000 kr. i tilfælde af separation eller skilsmisse, skal ægtefællerne indgå aftale om, at de første 400.000 kr. af mandens formue skal være delingsformue. Resten særelse. På den måde sikres hustruen 200.000 (400.000/2) af mandens formue ved separation eller skilsmisse.

Anvendelsen af abstrakt sumdeling til det formål, at sikre sin ægtefælle et vist beløb i tilfælde af skilsmisse er dog ikke uproblematisk, da formueordningen ikke alene håndhæves ved separation og skilsmisse, men også ved død. Ægtefællerne skal således være opmærksomme på, at hvis en af ægtefællerne går bort, er det fortsat kun den andel, der er gjort til delingsformue, der skal deles mellem ægtefællerne i boopgørelsen. Resten vil gå til afdødes arvinger.

Når dette er sagt, skaber den nye sumdelingsregel dog rigtig gode muligheder for at indgå individualiserede og skræddersyede formuedelingsaftaler, som er lette for ægtefællerne at forholde sig til. Abstrakt sumdeling er også en forholdsvis sikker løsning for ægtefællerne, idet selve den sum, der skal deles mellem ægtefællerne kun forringes, hvis ægtefællens samlede formue reduceres med mere end den angivne delingssum.

Det følger af betænkning 1552/3015, at det ikke er et krav, at summen er til stede på tidspunktet for aftalens indgåelse, ligesom det ikke er et krav, at summen er til stede under hele ægteskabet. Det afgørende er, om summen er til stede på boopgørelsestidspunktet.

En aftale om sumdeling kan ligesom sumsærelset pristalsreguleres efter nettoprisindekset. For aftaler om sumdeling kan det endvidere aftales, at sumdelingen skal forhøjes med et årligt beløb eller en årlig procentsats, ligesom det kan aftales, at sumdelingen skal optrappes over en fastlagt periode. Det kan derimod ikke aftales, at sumdelingen skal tidsbegrænses eller aftrappes over en bestemt periode, da en sådan aftale vil indebære en forøgelse af særelset på bekostning af delingsformuen.

Det almindelige surrogationsprincip er også gældende for aftaler om sumdeling, og som tilfældet var for sumsærelse, vil en bestemmelse om sumdeling ikke kunne træffes af gavegiver eller arvelader.

Eventuelle ægtepagter om abstrakt sumdeling oprettet før lovens ikrafttræden, vil blive gyldige fra lovens ikrafttræden den 1. januar 2018.

2.5 Sammenblanding af delingsformue og særeje

Med ægtefælleloven er der i § 24 kommet klarhed over, hvordan et aktiv, der både erhverves for delingsformue og særeje, skal behandles (stk. 1). Bestemmelsen tager også stilling til hvordan et aktiv, der erhverves for særejemidler og ved gældsøvertagelse eller lånoptagelse skal behandles (stk. 2).

Erhverves et aktiv for både særejemidler og delingsformue, vil aktivet blive brøkdels-særeje. Brøken fastsættes efter forholdet mellem de midler, der er anvendt ved erhvervelsen. Er en ejendom f.eks. erhvervet for 3 mio. kr. særeje og 1 mio. kr. delingsformue, vil der opstå et brøkdels-særeje, hvoraf særejet udgør $\frac{3}{4}$ og delingsformuen $\frac{1}{4}$.

Aktivets status fastsættes ved erhvervelsen hvilket vil sige, at der alene opstår et brøkdels-særeje, hvis aktivet erhverves ved sammenblanding. Det forhold, at f.eks. en særejeejendom forbedres ved hjælp af delingsformue medfører således ikke, at der opstår et brøkdels-særeje. Dette udløser i stedet et reguleringskrav.

Der er ikke knyttet nogen mindstegrænse til brøkdels-særejet. Der er således ikke nogen grænse for hvor små brøkerne kan blive. Udgør særejemidlerne f.eks. kun 1 % af den samlede købesum, vil der uanset den beskedne særejeandel opstå et brøkdels-særeje.

I den situation, hvor et aktiv både erhverves for særejemidler, delingsformue og ved lånoptagelse, vil der opstå et brøkdels-særeje, da der sker en sammenblanding af særejemidler og delingsformue. Brøken vil blive fastsat efter indskuddene af de forskellige formuearter. Lånet må formentlig skulle placeres efter princippet i ÆFL § 29, hvorefter gælden tillægges samme status som aktivet.

Erhverves et aktiv alene for særejemidler og ved gældsøvertagelse eller lånoptagelse, vil aktivet i sin helhed blive særeje. Særejet vil være af samme art som det anvendte særeje. Af motiverne kan det udledes, at der ikke stilles krav til udbetalingens størrelse for at aktivet i sin helhed bliver særeje. Dette vil få betydning i de situationer, hvor et forældrepar i forbindelse med et ejer- og generationsskifte overdrager en del af ejendommen i gave med bestemmelse om særeje, da ejendommen derved kan blive særeje i sin helhed, hvis gavemodtageren erhverver den resterende del af ejendommen ved gældsøvertagelse eller lånoptagelse. Førhen blev der ofte stillet krav om, at gavemomentet skulle være betydeligt for at ejendommen i sin helhed blev særeje.

Ved at fjerne den skønsmæssige vurdering der førhen lå i, om særejeandelen udgjorde en betydelig del af aktivets samlede værdi sikres det, at gavegivers ønske om særeje respekteres uanset om særejeandelen er betydelig eller ej.

Set i forhold til et ejer- og generationsskifte åbner bestemmelsen således op for helt nye muligheder, idet en arvelader eller en gavegiver nu kan bestemme, at et behæftet aktiv, som f.eks. en erhvervsvirksomhed eller en fast ejendom skal være modtagerens særeje selvom aktivets friværdi er beskedent. En gavegiver kan således i princippet gøre et aktiv til særeje for modtageren, ved at give 50.000 kr. af aktivet i gave med bestemmelse om særeje, og lade resten af aktivet overdrage ved at der udstedes et gælds-brev på restkøbesummen.

Ønsker gavegiver i en sådan situation på et fremtidigt tidspunkt at eftergive en del af gavemodtageres gæld bør det sikres, at også eftergivelsen gives med bestemmelse om særeje. Sker eftergivelsen ikke med bestemmelse om særeje, vil værdien af eftergivelsen indgå i gavemodtagerens delingsformue, og dermed udløse et reguleringskrav, som gavemodtager kan have svært ved at indfri på et evt. skifte.

Med de nye regler i § 24, er der således stor forskel på, hvilken formueart et aktiv får alt efter hvordan det erhverves, og der er med de nye regler muligt ensidigt at stifte et særeje, blot ved at finansiere aktivet på en bestemt måde. Dette betyder samtidigt, at der med de nye regler er grobund for at spekulere i, om et aktiv skal erhverves med henblik på enten at etablere et brøkdels-særeje eller et vederlagskrav.

ÆFL § 24 finder kun anvendelse på aktiver erhvervet den 1. januar 2018 eller senere. Aktiver, som en gavemodtager har modtaget i gave eller arvet fra en arvelader, der er afgået ved døden før den 1. januar 2018 vil således ikke være omfattet af de nye regler. Dette betyder, at disse aktiver vil blive fastsat efter de gamle regler og dermed underlagt krav om, at særejeandelen skal udgøre en betydelig del af aktivet, for at aktivet i sin helhed kan anses for særeje.

2.6 Gæld

Ægtefællelovens § 18, stk. 1, giver som noget nyt ægtefæller mulighed for at indgå aftale om, i hvilket omfang gæld skal kunne fradrages i delingsformuen.

Efter bestemmelsen kan ægtefæller indgå aftale om, at en gældspost skal fradrages i delingsformuen, men bestemmelsen giver også mulighed for, at ægtefællerne kan aftale, at gældsposten ikke skal fradrages i delingsformuen.

Vælger ægtefællerne at indgå aftale om, at en gældspost ikke skal fradrages i delingsformuen, får det den virkning, at gælden bæres af den ene ægtefælle alene og for dennes særejeaktiver eller andre aktiver, der ikke indgår i formuedelingen f.eks. personlige erstatninger.

En aftale om gældens placering kan omfatte al nuværende som fremtidig gæld, al gæld stiftet før eller efter et bestemt tidspunkt, al gæld af en vis art f.eks. skattegæld eller al gæld til en bestemt kreditor. Aftalen kan også omfatte konkrete gældsposter eller en brøkdel af bestemte gældsposter, ligesom aftalen kan angå en beløbsbestemt del af en gæld, f.eks. de første 300.000 kr. af ægtefælles gæld til banken.

Bestemmelsen er indført ud fra et ønske om, at give ægtefæller så vide muligheder for at indgå aftale om deres økonomiske forhold som muligt. Men aftalefriheden er ikke ubegrænset. Ægtefællerne har f.eks. ikke pligt til ved formuedelingen at betale så meget til den anden ægtefælle, at ægtefællen ikke har tilstrækkelige midler til at dække sine forpligtelser og kreditorer. Dette følger af ÆFL § 30.

Har ægtefællerne f.eks. aftalt, at et lån på 100.000 kr., som manden optog i forbindelse med sit studie ikke skal fradrages i delingsformuen, og har manden på delingstidspunktet en delingsformue på 100.000 kr. og hustruen en delingsformue på 50.000 kr., vil manden normalt skulle betale hustruen 50.000 kr. i boslod. Betaler manden de 50.000 kr. til hustruen, bliver manden insolvent, idet

han står tilbage med en formue på 50.000 kr. + 25.000 kr. i boslods krav fra hustruen. Dette er ikke tilstrækkeligt til at dække særeejegælden på 100.000 kr. Manden kan derfor qua ÆFL § 30 nøjes med at betale hustruen 25.000 kr., således han i alt har 100.000 kr. til at dække sin særeejegæld.

Ovenstående illustrerer, at et negativt særeje kan få en aftale mellem ægtefællerne om, at en bestemt gælds post bæres af den ene ægtefælle alene sat helt eller delvist ud af spil, da et negativt særeje fortsat skal fratrækkes en positiv delingsformue.

En anden begrænsning til udgangspunktet om, at ægtefællerne selv kan bestemme formuearten af gæld følger af ÆFL § 18, stk. 2. ÆFL § 18, stk. 2, fastsætter, at ægtefæller ikke kan aftale, at gæld, som ikke er stiftet ved aftalens indgåelse eller stiftet i forbindelse med aftalen, og som efter ÆFL § 29, stk. 2, vil skulle fradrages i formue, der ikke indgår i delingen, skal fradrages i delingsformuen.

Bestemmelsen begrænser således ægtefællernes aftalemulighed for så vidt angår fremtidig gæld, der efter § 29, stk. 2, påhviler særejet. Ægtefællerne kan f.eks. ikke aftale, at al gæld, som den ene af ægtefællerne optager med sikkerhed i dennes særeejeendom skal fradrages i delingsformuen. Af motiverne kan det udledes, at årsagen hertil er, at det vil være for vanskeligt for ægtefællerne at gennemskue konsekvenserne af en sådan aftale, da der i realiteten er tale om en aftale, som giver den ene ægtefælle lov til frit at optage lån i sit særeje med den virkning, at gælden skal fradrages i delingsformuen.

Ønsker ægtefællerne således at indgå aftale om, at særeejegæld skal fradrages i delingsformuen, er det en betingelse, at gælden er stiftet senest i forbindelse med aftalens indgåelse, således at ægtefællen har mulighed for at overskue, hvilken gæld der er omfattet af aftalen.

At gælden skal være stiftet "i forbindelse med aftalen" indebærer, at gælden ikke behøver at være stiftet inden indgåelsen af aftalen. Der er ikke noget til hinder for, at gælden først stiftes efter indgåelsen af aftalen, hvis blot gældsstiftelsen sker i forlængelse af aftalen. Det kan f.eks. være det tilfælde, hvor der er blevet ansøgt om et lån i forbindelse med aftalen, men hvor lånet først bevilges nogen tid efter.

Af ÆFL § 29, stk. 2, kan det endvidere modsætningsvist udledes, at ægtefæller godt kan aftale, at ikke-stiftet, fremtidig gæld, der påhviler delingsformuen skal fratrækkes den ene ægtefælles særeje.

Ægtefæller kan også frit aftale at usikret gæld, der ikke er knyttet til et bestemt aktiv, og som efter ÆFL § 29, stk. 3, skal fradrages forholdsmæssigt i delingsformuen og den formue, der ikke indgår i delingen, skal fordeles på en anden måde. Ægtefællerne kan f.eks. aftale at hustruens studiegæld ikke skal fradrages i delingsformuen. En sådan aftale kan både vedrøre allerede stiftet studiegæld og fremtidig studiegæld.

Muligheden for at aftale formuearten af gæld, kan være med til at skabe klarhed mellem ægtefæller i forhold til, om en gæld helt eller delvist skal belaste delingsformuen. En aftale om formuearten af gæld, kan også være med til at skabe økonomisk tryghed. I forbindelse med et generations-

skifte, hvor virksomheden delvist erhverves for delingsformue og særeje, kan det f.eks. skabe tryghed hos den ægtefælle, som i udgangspunktet ikke skal have noget med virksomheden at gøre, at det kan aftales, at gælden tilknyttet virksomheden skal være ægtefællens særeje. Men som det også blev illustreret ovenfor, kan en sådan aftale være en falsk tryghed, da ægtefællerne ikke har pligt til at betale så meget til den anden ægtefælle, at ægtefællen ikke kan dække sine forpligtelser. Ønskes en optimal tryghed, bør en aftale om gældens placering derfor altid kombineres med en aftale om særeje for ægtefællen.

Ønsker et ægtepar at indgå aftale om formuearten af gæld, skal dette ske ved ægtepagt, og aftalen skal lyses for at blive gyldig.

Aftalen kan ikke tidsbegrænses, og det er ikke muligt at aftale, at gælden skal fratrækkes ved død, men ikke ved separation og skilsmisse. Ægtefællerne kan således f.eks. ikke aftale, at gæld i den ene ægtefælles særejendom skal fradrages i delingsformuen, hvis ægteskabet ophører ved ægtefællens død, men ikke hvis ægtefællerne bliver separeret eller skilt. Derimod kan det godt aftales, at gælden skal fradrages i delingsformuen ved separation eller skilsmisse, men ikke ved død.

KILDER:

Notatet er skrevet ud fra den nye ægtefællelov og dens forarbejder. Herudover er anvendt:

Betænkning afgivet af Retsvirkningslovsudvalget, Betænkning nr. 1552, 2015.

Analyse og kritik af Retsvirkningslovsudvalgets forslag til nye regler om særeje og tilhørende emner, af professor, cand. Jur., ph.d. Rasmus Kristian Feldthusen og advokat (L) og ekstern lektor Anne Kjærhus Mortensen, 2015.

Artikel: Sådan giver du delgaver som særeje i et generationsskifte, af tv. Advokatfirma, 2018.

Artikel: Udvidelse af aftalefriheden for ægtefæller – til stor gavn ved generationsskifte af virksomheder, af tv. Advokater, 2017.

Notat: Nye muligheder med den udvidede aftalefrihed, af advokat Jørgen Ulrik Grønberg.

Bog: Familieret, af Irene Nørgaard, Caroline Adolphsen og Eva Naur, 3. udgave, september 2017, Djøff forlag.

Lov om ændring af lov om ægteskabets indgåelse og opløsning, lov om ægtefælleskifte m.v. og forskellige andre love (Ændringer som følge af lov om ægtefællers økonomiske forhold, L 179.

SEGES
Landbrug & Fødevarer F.m.b.A.
Agro Food Park 15
DK 8200 Aarhus N

+45 8740 5000
info@seges.dk
seges.dk

